

УДК 378.141.

БРИТАНСЬКИЙ ДОСВІД ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Козубовська Ірина Василівна
Попович Ірина Євгенівна

м. Ужгород

В статті розглядаються питання розвитку дистанційної освіти у Великій Британії та Україні. Обґрунтовані переваги цієї системи навчання для України на сучасному етапі розвитку освіти. Підкреслюється доцільність вивчення і впровадження в Україні британського досвіду організації дистанційного навчання.

Ключові слова: дистанційна освіта, Велика Британія, Україна.

В Україні, як і в багатьох інших країнах світу, в процесі реформування системи освіти основний акцент в розвитку нових технологій переноситься на навчання умінню самостійно здобувати потрібну інформацію, виокремлювати проблеми і знаходити шляхи їх раціонального вирішення, вміти критично аналізувати отримані знання і застосовувати їх для вирішення нових задач.

Практично, сьогодні всі розвинені країни світу усвідомили необхідність особистісно-орієнтованої освіти, в якій учень, студент дійсно є центральною фігурою навчального процесу.

Особистісно-орієнтоване навчання – це навчання, що враховує індивідуальні задатки, здібності і можливості учня, яке використовує передові педагогічні та інформаційні технології не тільки для оволодіння кожним учнем певною сумою знань, вмінь, навичок, але, що значно важливіше – для розвитку особистості учня. Воно передбачає диференціацію та індивідуалізацію навчання, розвиваючий його характер.

Досягти рівних можливостей для отримання і використання знань на всіх етапах життєвого шляху кожною людиною, незалежно від її соціального статусу, місця проживання, обраної на даний момент сфери професійної діяльності допоможуть нові інноваційні технології особистісно-орієнтованого навчання, які: сприяють високому рівню активності студентів, їх ініціативності, усвідомленості суті й цілей професійної діяльності та системи дій, актуалізації особистісного досвіду й розвитку кожного студента; спонукають до пізнавальної мотивацію навчання, звернення студента до інтуїції, фантазії, асоціації, вигадки як умов наукового передбачення; обумовлюють пошук таких форм організації навчання, які забезпечують різноманітність та динаміку міжособистісних стосунків, підсилення симпатії в стосунках суб'єктів соціально-педагогічної взаємодії, їх співробітництва, співтворчості; розширюють межі вибору й впровадження методів, прийомів і засобів навчання, підпорядкованих формуванню функціональної особистості фахівця.

Аналіз праць зарубіжних і вітчизняних дослідників щодо нових підходів до процесу навчання дає можливість виявити основні принципи, на яких вбудовується нова організація навчального процесу. До них слід віднести такі: введення нових форм навчального процесу з метою активізації пізнавальної та дослідницької діяльності студентів; розвиток індивідуалізованих форм навчання; диференціація

навчання як основа реформування освітніх систем; участь усіх студентів у діяльності вищих навчальних закладів й інтегрованих з ними наукових організацій, промислових та інших виробничих підприємств; оптимальне насичення навчального процесу автоматизованими системами проектування і дослідження, технічними засобами навчання і діагностики на базі комп'ютерної техніки; розвиток інформаційної бази навчального процесу; пошук шляхів реалізації індивідуально-контактної форми навчання.

Заслугує уваги пошук побудови навчального процесу на основі відмови викладачів від авторитарності, критичного осмислення класичної як вітчизняної так і зарубіжної спадщини і сучасної наукової думки. Оновлення і розробка нових методик викладання всіх предметів навчального плану на базі сучасних інформаційних технологій передбачає перехід від тематично репродуктивного навчання до проблемно-діяльного, розвиваючого здібності самостійного розв'язання реальних практичних задач, які спрямовані на творче оволодіння професією, придбання умінь аналізувати не лише суто професійну, але й загальну соціальну реальність, шукати шляхи її удосконалення.

В цьому плані значний інтерес представляє дистанційне навчання.

Дистанційна освіта розповсюджена в багатьох європейських країнах і США вже тривалий період, проте проблема дистанційної освіти є порівняно новою для України. Незважаючи на активні творчі пошуки вітчизняних учених (О.Блажук, В.Бідасюк, Л.Бурковська, Р.Гуревич, Є.Долинський, О.Кареліна, Т.Коваль, В.Кухаренко, О.Мацюк, Т.Пасічник, О.Рибалко, К.Скиба, М.Танась, Л.Філіпова, Р.Шаран, Г.Яценко та ін. поки що в Україні відсутня достатня кількість наукових досліджень з даної проблеми, а практичне використання можливостей дистанційного навчання не набуло широкого розповсюдження. Водночас, зауважимо, що дистанційна освіта – це форма навчання, рівнозначна з очною, вечірньою, заочною та екстернатом, але надає набагато більші можливості для отримання освіти широким верствам населення.

Вивчення зарубіжного досвіду організації дистанційного навчання і його творче використання в освітньому просторі України є, на нашу думку, актуальним завданням сьогодення.

Однією з європейських країн, де дистанційне навчання набуло значного поширення, є Велика Британія.

Вважається, що дистанційне навчання було започатковане саме у Великій Британії у 1840 році, коли Ісаак Пітман запропонував навчання через поштовий зв'язок для студентів Англії.

Британськими вченими внесено значний вклад в розвиток дистанційної освіти. Згідно думки М.Мура (М.Моог), дистанційне навчання може бути визначене як сукупність навчальних методів, які використовуються тоді, коли викладач є відокремленим від

студентів. Тому комунікація між вчителем та учнем повинна здійснюватися за допомогою друкованого матеріалу, електроніки, механічних та інших засобів.

Б.Холмберг (Börje Holmberg) відзначає, що термін “дистанційна освіта” охоплює різні форми навчання на всіх рівнях. Розділення викладача і студента є основною рисою всіх форм дистанційної освіти, не дивлячись на те, чи є вони з друкованою, аудіо/радіо, відео/TV або комп’ютерною базою. Ця характеристика відрізняє дистанційну освіту від усіх форм традиційного, face-to-face, прямого навчання і викладання.

Д.Гаррісон та Д.Шейл (D.Garrison, D.Shale) доводять, що дистанційна освіта має забезпечувати двосторонню комунікацію між викладачем та студентом з метою підтримки освітнього процесу. Вона використовує технологію посередництва у двосторонній комунікації.

Б.Бейкер (B.Baker) та його колеги дискутують щодо необхідності розширення тлумачення дистанційної освіти у світлі нових телекомунікаційних технологій. Вони підкреслюють, що телекомунікаційні підходи до дистанційної освіти є поза рамками заочного навчання. Коли використовується аудіо та/або відео комунікаційний зв’язок, стає можливим живий обмін між викладачем та студентом, можливо реально відповідати/респондувати на коментарі викладача і запитувати студента – як і в традиційному класі, аудиторії, де учні можуть очікувати роз’яснення від вчителя.

П.Портвей та К.Лейн (P.Portway, C.Lane) підкреслили, що термін “дистанційна освіта” відноситься до навчальних та викладацьких ситуацій, у яких викладач і студент є географічно розділені/віддалені, а тому, покладаючись на електронні засоби, друковані матеріали з доставкою. Дистанційна освіта включає дистанційне викладання (роль викладача у навчанні) та дистанційне навчання (студентська роль в процесі).

Двостороння комунікація, на думку британських учених, є обов’язковим і дуже важливим компонентом дистанційної освіти. Її мета:

- підтримувати мотивацію студентів та інтерес за допомогою контактів з т’ютором та академічним наставником-дорадником;
- підтримувати та сприяти навчанню, допомагаючи студенту застосувати знання та вміння за допомогою поясень, пропозицій та коментарів т’юторів;
- оцінювання прогресу студентів для надання їм можливості оцінити власне освітнє зростання/ріст, потреби [1, с.83].

Для дидактичної двосторонньої комунікації характерно ставити запитання, або інші завдання, відповіді та вирішення яких за допомогою написання есе, звітів та інших документів включно, використовуються для наступної оцінки, коментарів та корекції. Можливо також, (хоча це рідко практикується), давати велику кількість контрольних, з яких студенти вибирають для себе найбільш цікаві та ті, які найбільш співпадають з їх специфічними навчальними цілями. Це може бути одним із способів реалізації автономії студентів, бо вона є цінною, коли студент усвідомлює свої потреби.

Бажаною є така комунікація, коли студент звертається за власним бажанням, ставить власні питання,

хоче отримати коментарі, пропозиції про додаткову літературу, застосування знань на практиці; хоча лише декілька дистанційних закладів спромоглися інспірувати студентів на таку комунікацію, решта навіть не пропонують її.

Таким чином, вона є лише допоміжним засобом комунікації.

Рішення щодо вибору засобів двосторонньої комунікації обмежуються вибором між письмовою, телефонною, записовою (аудіо-, відео-) комунікацією, іноді використовується радіо. Завдання можуть подаватися в друкованому вигляді, хоча студенти мають дати відповіді або письмово, або на аудіо-/відеокасеті. Студенти також можуть слухати записи і давати коментарі письмово. Телефон є корисним для прямої та непрямой комунікації. В останньому випадку студент прослухає запитання по телефону на автовідповідач і отримує телефонний дзвінок від т’ютора після того, як той прослухає запитання та вивчить проблему. Інші форми телекомунікації – телекс – є можливими для дистанційної освіти. Цікаві відомості про комунікацію по телефону подані у працях багатьох британських учених (Flink R. The Telephone as an Instructional Aid in Distance Education; The Telephone Used in an Experiment of Distance Education at University Level; Daniel J.S. & Turok B. Teaching by Telephone; Halloway S. & Hammond S. Tutoring by Telephone). Телефон відіграє важливу роль в наданні рекомендацій на відстані.

Разом з тим, Девід Босворс (David P.Bosworth) [2,79] підкреслює, що при заочному спілкуванні (по телефону) треба бути дуже обережним і пам’ятати, що велике значення можуть мати інтонації голосу викладача.

Аналізуючи праці багатьох британських учених [1–4], можна зробити висновок, що дистанційна освіта – це організований по певних темах, навчальних дисциплінах навчальний процес, який передбачає активний обмін інформацією між студентами і викладачами, а також між самими студентами, і який максимально використовує сучасні засоби нових інформаційних технологій (аудіовізуальні засоби, персональні комп’ютери, засоби телекомунікації).

Дистанційне навчання - це навчання без кордонів, відкрите і доступне для всіх, незалежно від того місця, де людина живе, навчання, а не самоосвіта. Дистанційне навчання використовує як технологічну основу сучасні засоби нових інформаційних технологій і засоби масової комунікації - як звичні (радіо, телебачення, факс), так і нові (аудіо-, теле- і відео-конференції, комп’ютерні телекомунікації і т.п.).

Саме використання найсучасніших ефективних комунікативних технологій, які дозволяють забезпечувати постійну взаємодію між учасниками навчання, в значній мірі відрізняє дистанційне навчання від заочного.

Які ж основні педагогічні положення лежать в основі побудови курсу дистанційного навчання?

Перш за все, в центрі процесу навчання перебуває самостійна пізнавальна діяльність того, хто навчається. Навчання, самостійне оволодіння знаннями стало сьогодні потребою людини. Отже, необхідна гнучка система освіти, яка дозволяє отримувати знання там і тоді, коли це зручно кожному індивіду. В той же час важливо не тільки оволодіти певною сумою знань,

але й навчитися самостійно набувати нових знань, працювати з інформацією, оволодівати способами пізнавальної діяльності.

Самостійне оволодіння знаннями не повинно бути пасивним, навпаки, з самого початку індивід залучається до активної пізнавальної діяльності, яка передбачає практичне застосування цих знань.

Організація самостійної діяльності передбачає використання найновіших педагогічних технологій, які стимулюють розкриття внутрішніх резервів кожного індивіда, який навчається (проблемні методи, модульне навчання і т.п.).

Дистанційне навчання, індивідуалізоване в своїй основі, не виключає разом з тим можливість широкої комунікації тих, хто навчається. Це комплекс навчальних послуг, які надаються широким верствам населення в країні та за рубежом за допомогою спеціалізованого інформаційного середовища, яке базується на засобах обміну навчальною інформацією на відстані.

Дистанційне навчання є однією з форм безперервної освіти, яка покликана реалізувати право людини на освіту та отримання інформації. Це нова

форма організації навчального процесу, яка базується на принципі самостійного навчання студента. Середовище навчання характеризується тим, що учні часто віддалені від викладача в просторі, і в той же час вони мають можливість у будь-який момент спілкуватися за допомогою телекомунікації.

Дистанційне навчання в Україні вимагає подальшого розвитку, враховуючи зарубіжний досвід, оскільки воно покликане сприяти вирішенню таких соціально-значимих задач, як: підвищення рівня освіти суспільства і якості освіти; реалізація потреб населення в освітніх послугах; задоволення потреб країни у якісно підготовлених спеціалістах; підвищення соціальної і професійної мобільності населення, його підприємницької і соціальної активності, рівня самосвідомості, розширення світогляду; збереження і примноження знань, кадрового і матеріального потенціалів, що були накопичені вітчизняною вищою школою; розвиток єдиного освітнього простору в рамках України, всього світового співтовариства, що має за мету забезпечення можливості отримання освіти в будь-якій точці освітнього простору.

Література та джерела

1. Börje Holmberg. Status and Trends of Distance Education. - London : Kogan Page, 1990. - 200 p.
2. David P. Bosworth. Open Learning. - London : Cassell, 1991. - 167 p.
3. Mary Thorpe. Evaluating Open & Distance Learning. - London : Longman, 1993 - 218 p.
4. Gordon Stobart & Caroline Gipps. Assessment. A Teacher's Guide to the Issues. - London : Hodder & Stoughton, 1997. - 120 p.

В данной статье рассматриваются вопросы дистанционного обучения в Великобритании и Украине. Представлены преимущества этой системы обучения на современном этапе развития образования в Украине. Подчеркивается целесообразность изучения зарубежного опыта дистанционного образования для Украины.

Ключевые слова: дистанционное образование, Великобритания, Украина.

This article deals with the problem of distance education in Great Britain and Ukraine. The advantages of this system of education at the present stage of education development in Ukraine have been presented. The use of Great Britain experience in the field of distance education for Ukraine is underlined.

Key words: distance education, Great Britain, Ukraine.